

1982/83:27

Tisdagen den 16 november

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

2 § Talmannen anmälde att *Grethe Lundblad* (s) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Staffan Vallins uppdrag som ersättare upphört.

3 § Svar på fråga 1982/83:75 om anställningsförmåner vid permittering

Anf. 1 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen planerar att vidta förändringar i lagen om anställningsskydd för att reglerna om löneförmåner under permitteringstid skall ändras så, att lön och andra anställningsförmåner skall utgå från permitteringsens första dag och att permittering utan lön därmed förbjuds.

Antalet permitteringar har ökat dramatiskt under de senaste åren. Det gäller både sammanhängande permitteringar och permittering i form av korttidsvecka. Inte minst är det storföretagen som permitterar. Och det gör de av konjunkturmässiga och företagsekonomiska skäl. Någon skyldighet för arbetsgivaren att använda driftsavbrottet för något mera meningsfullt – t. ex. för utbildning – finns inte.

Det är arbetarna inom industrin som drabbas. Tjänstemännen och de offentligtanställda behöver inte riskera sina löner.

Jag har redan här i riksdagen, i den allmänpolitiska debatten för några veckor sedan, sagt att det finns skäl att göra en översyn av de gällande reglerna. Regeringen har också, helt nyligen, beslutat att höja utbildningsbidraget för de arbetsgivare som utbildar sin personal i stället för att permittera.

Permitteringslönen regleras inte bara i lag utan också i avtal. Även arbetslöshetsförsäkringen berörs. Dessutom pågår det förhandlingar mellan

Tisdagen den
16 november 1982

*Om anställnings-
förmånerna vid
permittering*

arbetsmarknadens parter i denna fråga. Jag har därför inlett överläggningar med parterna.

Innan dessa överläggningar har avslutats och regeringen har övervägt frågan i hela dess vidd, är jag inte beredd att lämna ett mera detaljerat svar på Lars-Ove Hagbergs fråga.

Anf. 2 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det var kanske inte detaljer som jag var intresserad av, utan mera målet. Vad tänker regeringen göra åt det förhållandet att arbetarna och samhället får betala en stor del av det inkomstbortfall som uppstår genom att lön inte kommer in från företagen när de anställda blir permitterade?

Permitteringskarusellen har nu tagit fart igen. I oktober arbetade drygt 4 000 korttidsvecka. Nästan 3 000 var permitterade, och massor med arbetare i industrierna, framför allt inom stålindustrin, är varslade. Inom Sandvik ligger antalet varsel på ca 2 900. I Hofors är 1 200 varslade, i Långshyttan 1 500, i Storfors 185, i Fagersta 850 och vid Bulten-Kanthal 400. LKAB har också aviserat permitteringar.

Dessa orättvisa övervältringar som företagen gör på samhälle och arbetare kan inte få fortsätta. Som arbetsmarknadsministern så riktigt sade är det arbetarna som får betala detta, och det är en orättvisa mellan arbetare och tjänstemän. A-kassorna får bära en oförtjänt stor del.

LO-kongressen har en gång sagt att man borde förbjuda permittering utan lön och att den permitterade borde få lön från första dagen. I och med detta skulle permittering i nuvarande form tas bort. Den fråga som jag skulle vilja ställa – och det gäller inte någon detalj – är om målet för dessa överläggningar är att man skall förbättra reglerna. På en tidigare fråga till en borgerlig minister fick jag svaret att man skulle se över dessa regler. Av en minister från ett socialdemokratiskt parti kanske jag skulle kunna få ett besked om vart man är på väg. Är man på väg åt rätt håll, alltså till full lön?

Anf. 3 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Som jag sade i svaret till Lars-Ove Hagberg, är jag i nuläget inte beredd att gå in på en ytterligare diskussion om vad som kan bli resultatet av en sådan här översyn. Det framförde jag också i den allmänpolitiska debatten. Det här är ju, som Lars-Ove Hagberg också vet, inte någon liten och enkel fråga, utan det är en ganska komplicerad materia man ger sig in på och som i mycket hög grad rör frågan om vad man skall avtala om och vad man skall lagstifta om.

Självfallet anser jag att det finns problem på detta område – annars hade jag aldrig aktualiserat denna fråga så som jag har gjort nu under hösten. Problemen är av två slag: dels de skillnader som finns mellan arbetare och tjänstemän, dels frågan om på vilket sätt det är vettigt att utnyttja konjunktursvackor, minskade orderingångar m. m. – om det skall ske genom permitteringar som gör folk arbetslösa eller om det skall ske genom utbildning eller andra insatser.

Båda dessa problem tar vi alltså upp i de diskussioner som nu förs, men eftersom vi ännu inte har kommit särskilt långt i dessa överläggningar, kan jag inte ge något ytterligare svar i dag. Detta är en fråga som har diskuterats under en lång följd av år. Tyvärr blev det inte någon utredning av frågan i den tidigare anställningsskyddskommittén, som det borde ha blivit, och därför har vi alltså ett omfattande arbete framför oss innan vi kan se slutresultatet.

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1982

*Om anställnings-
förmåner vid
permittering*

Anf. 4 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tycker för min del att huvudproblemet ändå är enkelt: skillnaden mellan arbetare och tjänstemän måste upphävas på det sättet att arbetarna får full lön från permitteringsens första dag. Om detta skall ske genom avtal eller lag kan vara en praktisk fråga, men eftersom man hittills inte kommit fram till någon bra lösning avtalsvägen – här har A-kassan fått sitta emellan – är det väl dags för lagstiftning.

En del fråga är: Är arbetsmarknadsministern beredd, om dessa överläggningar inte ger resultat, att lagstifta om full lön? En andra del fråga är: Skall det anordnas utbildning under tider med driftstopp, när företagen inte har full produktion? De fackliga organisationerna skulle ha betydligt bättre på fötterna om det fanns en lag om full lön vid permittering – då kan de t. ex. tvinga fram vettiga aktiviteter under tider med driftstopp.

Anf. 5 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag vill bara erinra Lars-Ove Hagberg om att avtalsförhandlingar om den här frågan f. n. pågår och är i högsta grad aktuella. De är alltså inte alls avslutade.

Anf. 6 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Då kanske jag av arbetsmarknadsministern kan få svar på frågan: Om dessa avtalsförhandlingar inte ger ett tillfredsställande resultat, kommer regeringen då att ingripa och lagstifta om full lön från första permitteringsdagen, som var LO-kongressens krav?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1982/83:45 till civilutskottet

1982/83:48 till konstitutionsutskottet

1982/83:59 till lagutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1982/83:6 till utrikesutskottet

Tisdagen den
16 november 1982

*Meddelande om
interpellationer*

6 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1982/83:53 till finansutskottet
1982/83:54 till civilutskottet

7 § Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkande 1982/83:5

8 § Anmälades och bordlades
Proposition
1982/83:65 Dispositionen av anvisade anslag för budgetåret 1982/83 till
departementen m. m.

9 § Anmälades och bordlades
Förslag
1982/83:7 Ändrade bestämmelser angående kungörandet av författningar på
riksdagens förvaltningsområde

10 § Anmälades och bordlades
Motionerna
1982/83:55 av *Allan Ekström* och *Gunnar Biörck* i Värmdö
Ändringar i rättegångsbalken m. m. (prop. 1982/83:41)

1982/83:56 av *Allan Ekström* och *Gunnar Biörck* i Värmdö
Advokatsamfundets disciplinära verksamhet (prop. 1982/83:42)

11 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 16 november

1982/83:32 av *Jörn Svensson* (vpk) till jordbruksministern om arrendepoliti-
tiken:

De senaste åren har arrendefrågan trängt sig fram till allt större
uppmärksamhet. Detta har sina bestämda historiska och aktuella orsaker.

Sverige har aldrig genomgått någon jordreform på det sätt som skett i
Finland, Danmark, Sydtyskland, Frankrike eller de baltiska områdena.
Skiftena i Sverige innebar ingen "torparfrigörelse" av den finska typen,
ingen jorddelning som i Baltikum, ingen reduktion av fideikommissjordar
som i Danmark. De svenska skiftena drevs fram av storjordbrukare och
godsägare, ofta mot andra brukares opposition. De innebar totalt sett en
omfördelning av jord till den agrara överklassens förmån. De upphävde
gamla allmänningsrättigheter för de jordlösa. Denna process bidrog till att
traditionella arrendesystem dröjde kvar i det svenska landsbygdssamhäl-
let.

Förloppet i Sverige liknade mera det som ägde rum i Preussen och Nordtyskland, och den politiska påverkan därifrån var tydlig särskilt i södra Sverige. Egenartade omständigheter gjorde att arrendefrågan kom att få ett likartat läge i norra delen av landet – där saknades visserligen en godsägarklass, men dess roll intogs i stället av kronan och de stora bolagen.

1908 års emigrationsutredning rekommenderade ökade möjligheter till själväggande för torpare och arrendatorer såsom ett medel att minska utflyttningen och öka försörjningsmöjligheterna i hemlandet. Resultatet blev 1919 års ensittarlagen, som under vissa betingelser gav arrendatorer rätt att påfordra friköp av jorden.

Ensittarlagen ägde bestånd i 58 år och föll för den koncentrationsfilosofi som gick sitt segertåg i socialdemokratisk ekonomisk politik under 1960-talet. År 1967 beslöts om dess avskaffande mot ett antal socialdemokratiska och kommunistiska röster. År 1976 utlöpte lagen. Regeringen tog alltså ställning för jorddrottarna och bolagen mot arrendatorerna. En våg av drastiska arrendehöjningar följde i slutet av 1970-talet. En ny arrendelag, avsedd att förbättra arrendatorernas allmänna rättsställning, antogs men har i praktiken visat sig få ringa genomslag inför det stora övertag jordägarna nu har gentemot arrendatorerna.

Friköpsfrågan har sedan dess tagits upp motionsvägen av vänsterpartiet kommunisterna. Lagutskottet har därvid hänvisat till den sittande arrendelagsutredningen. Det står dock sedan länge klart att utredningen inte kommer att framlägga något förslag om rätt till friköp. Kommittén har redan offentliggjort detta.

Arrendefrågans skärpning har medfört ett uppsving i arrendatorernas organisering och aktivitet. Opinionen för återställande av friköpsrätten har ökat.

Arrendejorden ökar såväl absolut som relativt. Särskilt i bygder med gods- och bolagsjordar skärps motsättningarna och problemen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga jordbruksministern:

1. Ämnar regeringen under innevarande valperiod framlägga förslag om friköpsrätt för arrendatorer?
2. Ämnar regeringen under innevarande valperiod tillskapa friköpsrätt för tomtmark, så att äldre arrendatorer som äger bostadshus på ofri grund kan friköpa marken?
3. Vilken är i övrigt den nya regeringens arrendepolitik?

1982/83:33 av Margot Wallström (s) till utrikes- och handelsministern om Frankrikes kärnvapenprov i Polynesien:

Den senaste tiden har vi via massmedia fått beskrivningar av Frankrikes kärnvapenprov på öar i Polynesien.

Ända sedan 1966 har fransmännen testat sina kärnvapen på atollerna Fangataufa och Moruroa, omkring 120 mil från Tahiti. Man har sprängt 92 bomber på mellan 2 och 140 kiloton. Från början skedde sprängningarna

Tisdagen den
16 november 1982

*Meddelande om
fråga*

både ovan och under jord men numera – efter internationella protester – utförs de under jord. Kritikerna – bland dem författaren Bengt Danielsson, bosatt på Tahiti – hävdar att polynesierna är emot proven men är maktlösa mot den franska dominansen. Uppgifter om säkerhetsförhållandena säger att Moruroa-atollen har spruckit och radioaktivitet läcker ut i havet, att flera dödsfall har inträffat och att tekniker och ingenjörer som arbetar där hotar med strejk.

Flera kritiker menar att en liten korallö är den mest olämpliga plats man kan tänka sig för atomprov.

Förhållandena i Polynesien har genomgått stora förändringar ekonomiskt, socialt och politiskt sedan proven inleddes. T. ex. har den lokala territoriälförsamlingen satts ur spel och stora sociala orättvisor uppstått.

Det som nu sker på öarna i Polynesien, det övergrepp som Frankrike gör sig skyldigt till, måste få ett slut. Det är viktigt att även vi reagerar och tar avstånd från dessa kärnvapenprov och att vi bidrar till att utöva politisk påtryckning på Frankrike.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Avser regeringen att via FN eller på annat sätt vidta några åtgärder för att förmå Frankrike att upphöra med kärnvapenproven i Polynesien?

12 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 16 november

1982/83:102 av *Arne Fransson* (c) till arbetsmarknadsministern om angelägenheten av ökad industrisysselsättning:

Regeringen har nu presenterat sitt s. k. krisprogram. En av huvudpunkterna anges därvid vara en industriell utveckling med en på sikt ökad sysselsättning. I det syftet skall investeringarna öka och konkurrenskraften förstärkas genom devalveringen. Devalveringen har f. ö. i regeringsförklaringen sagts vara "en nödvändig förutsättning för att öka produktionen och sysselsättningen inom industrin".

Samtidigt har publicerats en längre intervju med arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon i vilken hon uttalar att det är svårt att öka antalet anställda i industrin men att det kanske inte heller är nödvändigt. Arbetsmarknadsministern pekar i stället på det stora antal arbetsuppgifter som behöver utföras inom den offentliga sektorn.

Slutsatsen efter en genomläsning av intervjun måste bli att arbetsmarknadsministern ser en fortsatt expansion inom den offentliga sektorn som mer angelägen än en ökad sysselsättning inom industrin.

Med anledning härav önskar jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Är arbetsmarknadsministern, mot bakgrund av gjorda uttalanden, beredd

att redovisa regeringens uppfattning om industrisysselsättningens utveckling?

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.09.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 27

Tisdagen den
16 november 1982

*Meddelande om
fråga*